

DE SINT-PETRUS- en PAULUSKERK

Vincent Duflou

- aflevering 1 : de PEPERBUSSE (jg. 2, nr. 1, pp. 2-6)
 aflevering 2 : de KONINGINNEKAPEL 1 (jg. 2, nr. 2, pp.19-21)
 aflevering 3 : de KONINGINNEKAPEL 2 (jg. 2, nr. 3, pp.39-42)
 aflevering 4 : St.-P&Pkerk :(1)de neogotiek (jg2,nr4,pp55-58)
 aflevering 5 : St.-P&Pkerk :(2) bouwgeschied.(jg3,nr3,pp64-71)

AFLEVERING 6 : BESCHRIJVING VAN DE KERKA. DE ORIËTERING

Normaal is een rooms-katholieke kerk west-oost georiënteerd (de ingang in het westen en het altaar in het oosten). De huidige St.-Petrus- en Pauluskerk heeft echter een oost-west orientatie. Nochtans bestaat er een rapport van de Commissie voor Openbare Werken, gericht aan de stad Oostende waarin geopteerd wordt voor een traditionele west-oost oriëntatie.

Als argument voor het behoud van de traditionele oriëntering bracht de commissie aan dat de toegang via de oostzijde voor de kerkgangers zeer onaangenaam zou zijn bij slecht weer.

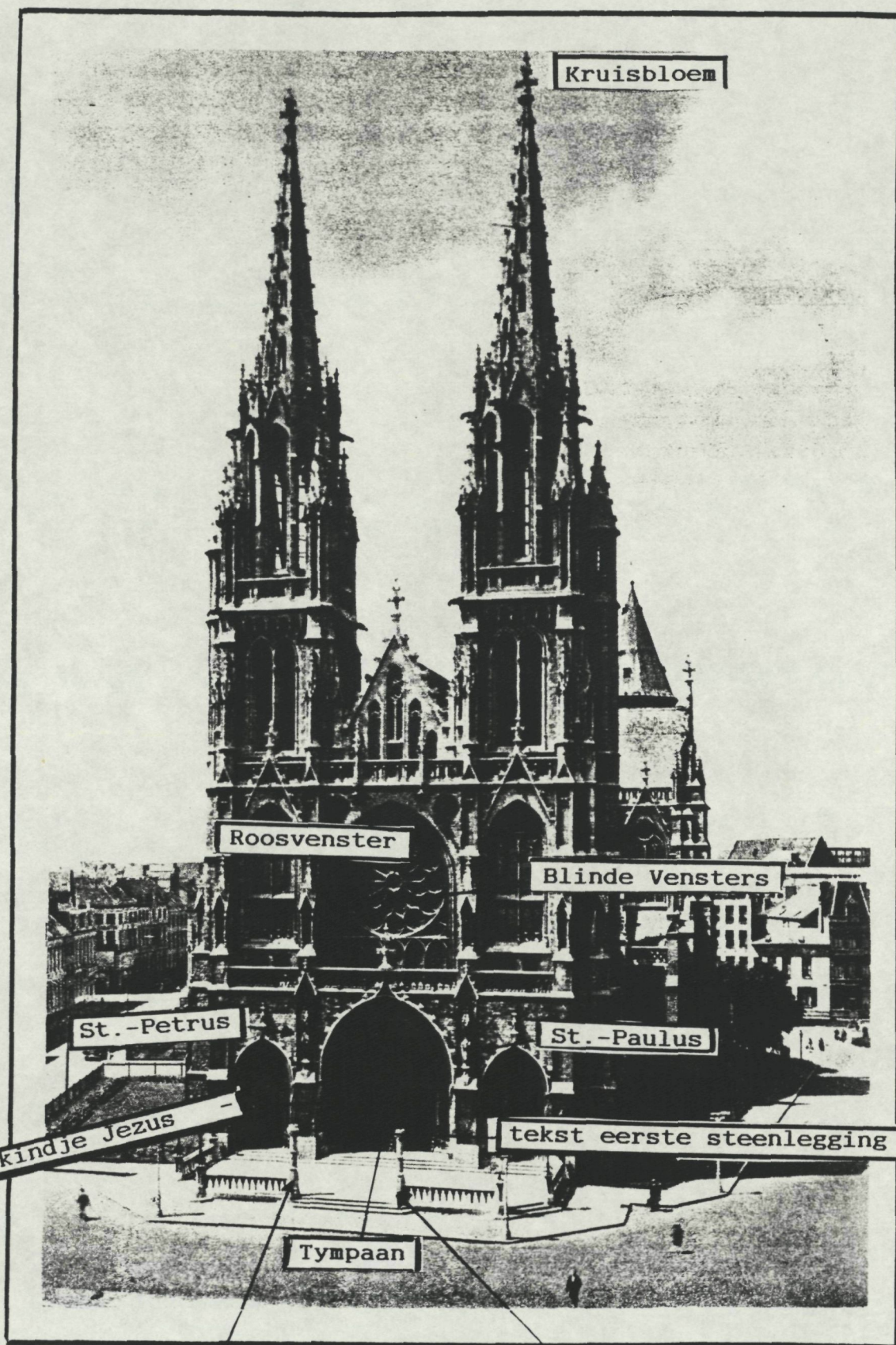
Houdt zo'n argument wel steek? Een ingang aan de westzijde zal bij gure westerstorm al even onaangenaam zijn!

Waarom werd nu aan de nieuwe kerk eigenlijk een oost-west oriëntering gegeven? Dit zou opgelegd geweest zijn door koning Leopold II. Hij wou namelijk dat de reizigers die naar onze badstad op bezoek kwamen, bij het binnenkomen in de stad onmiddellijk geconfronteerd werden met de monumentale voorgevel van de kerk. Deze fraaie voorgevel moest aan de toeristen een voorsmaakje bieden van al het mooie dat de Koningin der Badsteden kon bieden.

In die tijd kon men Oostende ook al via de de Smet de Naeyerbruggen vanuit het oosten binnenkomen.

B. DE OOSTGEVEL

De oostgevel bevat drie ingangen, die de 3-eenheid (Vader-Zoon-H. Geest) symboliseren. In het midden zien we een grote centrale ingang met twee poorten, geflankeerd door twee kleinere toegangspoorten, één aan elke zijde.

Pijlers met (weggenomen) beelden van de heiligen Livinius en Stefanus

Deze gevel is ook versierd met drie beelden. Links van de centrale ingang zien we in een gotische fiaalnis de Heilige Petrus. Petrus staat afgebeeld met kort haar en een korte baard. Boven op zijn hoofd is hij kaal.

Hij draagt een vrij sterk gedrapeerde toga en heeft een sleutel en een boek als attriboot in zijn handen. Naast deze attributen wordt hij ook nog afgebeeld, hetzij met een haan, hetzij met een omgekeerd kruis. Aan de rechterzijde zien we in een gelijkaardige nis de Heilige Paulus. Paulus wordt hier voorgesteld als een krachtige figuur met lang haar en een lange baard. Boven op zijn hoofd is hij eveneens kaal. Dergelijke voorstelling van Paulus gaat terug op een zeer oude traditie. In de apogriefe (=religieuze tekst die niet als gezaghebbend wordt erkend door de rk-kerk) Acta Pauli et Theclae, daterend van het einde van de 2de eeuw, komt een beschrijving van Paulus voor.. Heel wat voorstellingen van Paulus zijn dan ook gebaseerd op die beschrijving. Hij draagt ook hier een sterk gedrapeerde toga. Als attributen heeft hij een zwaard, symbool van de bloedgetuige en een boek, symbool van schrijver, leraar.

In het midden van de centrale ingang staat op een zuil de Maagd Maria met het Kind Jezus in haar armen. Deze drie beelden zijn het werk van de Antwerpse beeldhouwer Jan Baptist van Wint. Ze dateren van 1904.

Boven de toegangspoorten bevindt zich een tussenverdieping met centraal een groot roosvenster. Aan weerszijden daarvan bemerken we blinde vensters.

Daarboven prijken de twee grote, schijnbaar identieke torens. Bij nader toezien zijn ze toch verschillend, vooral wat de schikking van de galmgaten betreft.

Voor de kerk ligt een platform, afgeboord door een stenen balustrade, die op drie plaatsen te betreden is via een drietal treden. Vooraan het platform, aan weerszijden van de centrale ingang staat een pijler. Hierop stonden oorspronkelijk twee beelden.

Het ene beeld stelde de Heilige Livinus voor. Volgens een verhaal uit de 11de eeuw was hij een Ierse koningszoon die naar onze gewesten kwam voor missioneringswerk. Hij stierf in 657 de marteldood in Houtem bij Gent.

Het andere beeld stelde de Heilige Stefanus voor. Het gaat hier wellicht om Stefanus de eerste martelaar. Hij liet zich

dopen door de apostelen en werd één van de zeven diakens. Omwille van zijn bekering tot het christendom werd hij ter dood veroordeeld door steniging omstreeks 35 in Jeruzalem. Bij zijn steniging was Saulus, de latere Paulus aanwezig. Saulus had ook met de doodstraf ingestemd. Deze beelden stonden opgesteld in een opengewerkt kapelletje in neogotische stijl. Kort na de inwijding werden ze weggenomen. Op de hoeken van de stenen balustraden zijn ook nog zes smeedijzeren lantarens opgesteld.

We stellen dus vast dat de opbouw van de voorgevel van de huidige dekanale kerk zo goed als volledig aansluit bij het gotische bouwprincipe.

Toch zijn er kleine verschilpunten. Vooreerst is er het probleem van de oriëntatie dat reeds werd besproken. daarnaast is het zo dat de kerkportalen van de middeleeuwse gotische kerken druk gesculpteerde tympanen (=boogvelden boven een kerkportaal) hebben. Deze bouwsculpturen hadden niet uitsluitend een decoratief doeleinde. Het was tevens een manier om het hemelse Jeruzalem op een concrete en zintuigelijke wijze voor te stellen, met taferelen uit het oude en nieuwe testament, scènes uit heiligenlevens en de heilsgeschiedenis.

Daarnaast vormde deze tympaandecoratie een soort geïllustreerde encyclopedie van de denk- en leefwereld van de middeleeuwse mens. We kunnen dus stellen dat in die portaaldecoraties de hemelse en aardse sfeer in één complete synthese met elkaar verenigd zijn. Ons portaaltympaan wordt hier slechts ingenomen door een lobvormig decoratiepatroon dat opgevuld is met florale motieven, waaronder de lelie.

Wat de oostgevel betreft kunnen we nog wijzen op de gedenkstenen links en rechts van de hoofdingang. Ze hebben betrekking op de eerste steenlegging. We lezen (vertaald uit het Latijn):

"Onder het pontificaat van Leo XII, het koningschap van Leopold II, toen G. J. Waffelaert de 22ste bisschop van Brugge was, graaf de Smet de Naeyer eerste minister van de koning, Van den Heuvel, minister van justitie, graaf d'Ursel gouverneur van West-Vlaanderen, onder pastoor-deken Decanniëre, burgemeester A. Pieters, werd deze steen gelegd door de koning en de koningin(!) op 5 augustus 1901, in tegenwoordigheid van (de namen van) de schepenen, secretaris A. Van Iseghem, (de namen van) de kerkfabriek en architect dela Censerie."

C. HET INTERIEUR

HET KERKTYPE

De huidige St.-Petrus- en Pauluskerk is een driebeukige kruiskerk, met een hoog schip, twee lagere zijbeuken en een transept, ook dwarsbeuk genoemd. Aan de oostzijde is de kerk over heel haar breedte voorzien van een narthex (= een voorhal in een kerk). Aan de westzijde hebben we dan het koor dat zeshoekig afgesloten is. Dit type van kerk stemt volledig overeen met de middeleeuwse gotische kerken.

DE VERTICALE OPSTAND

De inwendige verticale opstand beantwoordt eveneens aan de middeleeuwse gotische bouwprincipes. We hebben namelijk ook hier een drieledige structuur - deze driedeling is slechts een typisch kenmerk vanaf de hooggotiek; vroeggotische kerken hebben nog een vierledige structuur.

Helemaal bovenaan hebben we een vrij grote en hoge venstergalerij. De venstertracering, ook venstermaaswerk genoemd, sluit aan bij deze van de Franse hooggotiek (zie figuur B).

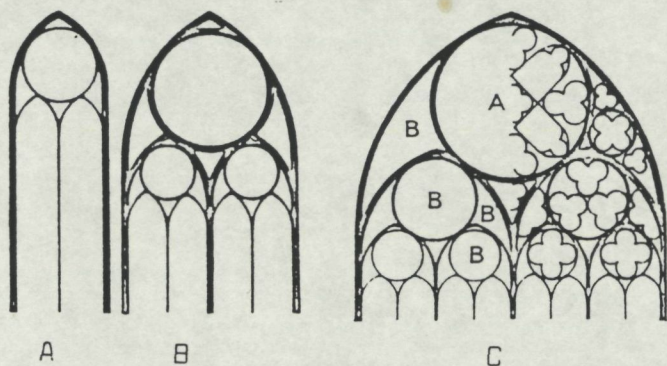
Onder de vensterzone bevinden zich het triforium en de bogen-galerij. De pijlers, zuilen en ribben accentueren hier overduidelijk het verticaliserend effect. Naast deze esthetische functie hebben ze uiteraard ook nog een architectonische functie, namelijk het afleiden van de verticale druk van de gewelfconstructies.

Uitwendig zien we dat de zijwaartse druk van de gewelven opgevangen wordt door de steunberen. Bovenaan zijn ze voorzien van enkelvoudige luchtbogen die over de zijbeuken heen de hoger gelegen delen van het schip en koor steunen. Net zoals in de middeleeuwse gotische bedehuizen zijn de steunberen hier bekroond met een fiaal, versierd met kruisbloemen en hogels (=gotische blad- en bloemversieringen aangebracht op hoeken en randen).

DE GEWELVEN

Bekijken we de constructie van de gewelven van de middenbeuk, dan zien we dat het gaat om vierdelige ribgewelven (zie figuur C), eveneens een typisch kenmerk van de Franse hooggotiek. Het gebruik van dergelijke gewelven verhoogt eveneens het omhoogstrevend effect. Dit laatste kan zeker niet gezegd worden van een zsedelig ribbengewelf, typisch voor de vroeggotische kerken (zie figuur D). De ribben zijn vervaardigd met natuursteen en de gewelfvlakken met baksteen.

wordt vervolgd

figuur B :

venstermaaswerk of -tracering :

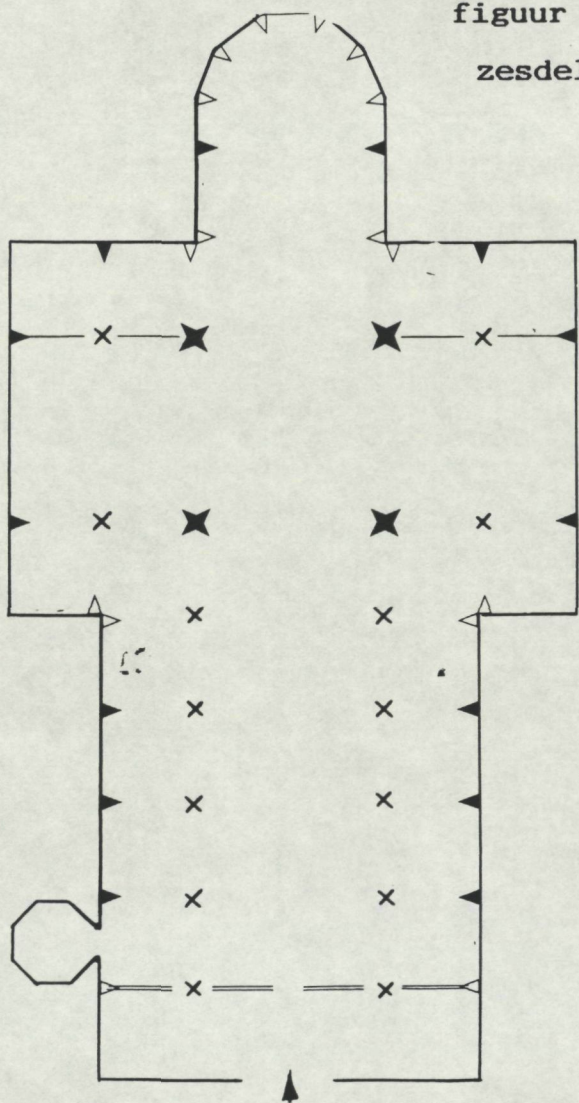
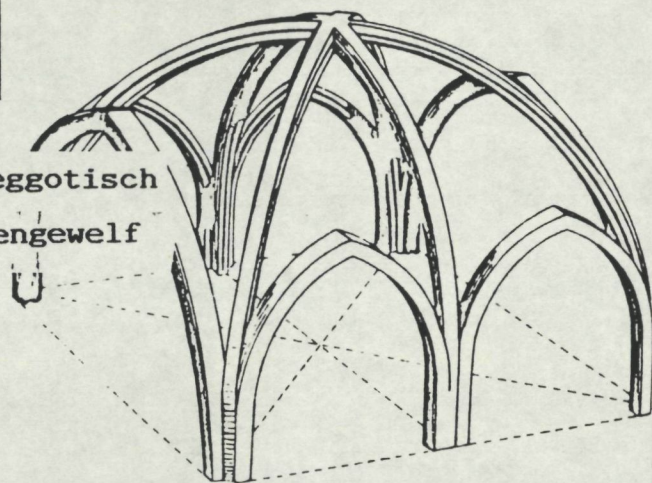
A: vroeggotisch

B: hooggotisch (cfr. SS P&P-kerk)

C: laatgotisch

figuur D : vroeggotisch

zesdelig ribbengewelf

figuur C